

професійних компетенцій. Тому перспективу подальших досліджень ми вбачаємо в розвитку стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінс, В. & Радюшкіна, Ю. (2019). Психологічна характеристика поведінкових реакцій студентів ВНЗ в умовах навчального стресу. *Збірник наукових статей за матеріалами Міжнародної науково-практичної офлайн-онлайн конференції учнівської молоді, студентів, аспірантів, молодих учених та науковців*, 297–302.
2. Висідалко, Н. Л. & Бабенко, А. І. (2016). Психологічний аналіз стресу в навчальній діяльності студентів. *Молодий вчений*, 199–201.
3. Ковальська Н.А., Попій А.А. (2021) Стрес у навчальній діяльності студентів. *Збірник наукових праць Л'ОГОІ*, 6, 42–44. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua>
4. Лебідь Н. К. (2012). Психологічні аспекти стресу студентів у навчальній діяльності. *Збірник статей VI Всеукр. наук. конф. «Гуманітарні аспекти формування особистості»*. 330–338.
5. Павелків Р. В. (2015). *Вікова психологія: підручник*. Київ: Кондор.
6. Пилипенко Н.М. (2008) Мотиваційні механізми адаптації особистості сучасного студента до навчальних змін. *Практична психологія та соціальна робота*, 8(113). 46–54.
7. Потапюк, Л. М. (2023). Особливості формування стресостійкості студентів в умовах російсько-української війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (2), 34-38. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.6>
8. Савелюк Н. (2022). Переживання стресу в умовах війни: досвід українського студентства. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ*, 18. 141–152.
9. Скрипник В. (2005). Особливості перебігу та самоприйняття соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників. *Психологія і суспільство*, 2. 87-93.
10. Циганчук Т. В. (2011). *Динаміка переживання стресів студентами вищих навчальних закладів*, (дисертація кандидата психологічних наук.) Інститут психології імені Г.С. Костюк, Київ.
11. Цимбалюк М.М. (2022). Формування стресостійкості студентів в умовах війни для правового та євроінтеграційного процесів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Спецвипуск*. 128–136. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.17>

Курепін В. М.

*Миколаївський національний аграрний університет
(Миколаїв, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ У МИКОЛАЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Постійна загроза безпеці учасників освітнього процесу в умовах війни *вплинула на організацію освітнього процесу та доступ дітей до здобуття знань в закладах вищої освіти, зокрема у Миколаївському національному аграрному університеті. Учасники освітнього процесу зіткнулися з професійними та організаційними викликами (Batsurovska, 2023, 1-7). У зв'язку з активними бойовими діями та постійними масованими обстрілами м. Миколаїв, 85% як педагогічних працівників, так і здобувачів вищої освіти вимушено покинули місця проживання та виїхати за кордон чи в інші регіони країни.*

Внаслідок збройної агресії російської федерації виникла загроза життю і здоров'ю учасників освітнього процесу. Оголошення в Україні воєнного стану на деякий час припинило освітній процес, але розуміння того, що здобуття знань молоддю не може чекати

заклади освіти почали організовувати освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання.

Інтелект не підлягає руйнації, навіть у такий нелегкий час для суспільства. Неперервний процес зростання молоді та їх потреба в здобутті знань змушує освіту прийняти виклики та в умовах воєнного стану при забезпеченні максимально можливої безпеки кожної людини відновити навчання у закладах вищої освіти.

В мінливих умовах воєнного стану, з вірою у святую перемогу й нашу Україну, при забезпеченні прав усіх учасників освітнього процесу на продовження здобуття освіти у Миколаївському національному аграрному університеті (МНАУ) був організований освітній процес відповідно до чинних нормативних документів. Була змінена форма здобуття освіти (з денної та заочної на дистанційну).

Зрозуміло, у зв'язку з війною, збільшилося педагогічне навантаження на професорсько-викладацький склад університету, який готовий був підтримати вітчизняну освіту (Kugerin, 2022, 183-187). Це сталося за рахунок зниження кількості педагогів які на той час (березень 2022 р.) готові були приступити до праці: деякі викладачі змінили свій профіль діяльності, деякі опинилися в окупації, деяким були недоступні мережі інтернету, деякі за різних причин не мали доступ до технічних засобів комунікації, доступних для учасників освітнього процесу, тому не могли використовувати технології дистанційного навчання.

Але в умовах активних бойових дій (місто знаходилося у зоні активного застосування ворогом ракет та артилерійських ударних систем ураження) МНАУ відновив заняття у дистанційному режимі, як денної так і заочної форм навчання. Не варто було виключати той факт, що рівень технічного забезпечення учасників освітнього процесу (здобувачів освіти) у сільській та міській місцевості був різний та і умови відновлення занять у здобувачів був теж різний: одні виїхали в інші країни та мали більш кращі умови для навчання, інші залишилися в Україні, були ті хто не покинув рідне місце.

Певні зміни відбулися при організації практичних та лабораторних занять. Відсутність/недостатня кількість демонстраційних та практичних робіт для онлайн-занять, без яких вивчення технічних (і не тільки) предметів фактично втрачало сенсу. Викладачі залишилися сам на сам із проблемою реалізації освітньо-професійних програм в частині діяльнісного компонента.

Слід зауважити, вимушений досвід є перевагою. Викладачі вже мали досвід проведення практичних та лабораторних занять в умовах дистанційного навчання (COVID-19). Вони за короткий час розширили методи проведення таких занять та швидко заповнили вакуум трансляції інформації.

Викладачі заздалегідь підготовлювали експеримент в стінах освітнього закладу (інших умовах), на заняттях здійснювали показ з супроводом якісного інструктування з питань виконання та безпеки. Інструкції текстові або супроводжувалися відео (Batsurovska, 2022, 59-65). Відтак кожний здобувач (група здобувачів) відтворював експеримент вдома та проводив відповідні розрахунки і теоретичне обґрунтування експерименту з іншими кількісними показниками. Звіт з підтвердженням виконання роботи здобувач надсилав викладачеві (відео- чи фото звіту).

Реальним помічником у домашніх умовах для проведення практичних/лабораторних занять був смартфон. Гаджет доступний більшості молоді та мав статус приладу за допомогою якого студенти отримали доступ до дистанційного навчання. Крім того, він виконує роль міні лабораторії, має ряд вбудованих датчиків: акселерометр; датчик Холла; датчик освітленості, вологості; генератор звуку тощо.

За допомогою програми «Науковий журнал Google» здобувачі вимірювали доступні величини, зберігали відомості, створювали тригери до експериментів, представляли графічні дані. Зі смартфоном виконували лабораторні роботи з фізики, матеріалознавство і ТКМ, теоретична механіка, енергетичні засоби в АПК, гідравліка, основи охорони праці, теплотехніка, електротехніка та електроніка тощо. Багато експериментів з дисциплін робочих навчальних планів можна адаптувати під реалії дистанційного навчання (Іваненко, 2022, 9-11).

Але у робочих навчальних програмах інженерних спеціальностей МНАУ є практичні/лабораторні роботи, які небезпечно (неможливо) провадити вдома. Викладачі таких дисциплін активно використовували відеодосліди, які відзняті в звичних лабораторних умовах. Сама ідея не є новою. Тому використовуючи відео наочності з експериментами українських та іноземних розробників відео практичних/лабораторних робіт (Іваненко, 2023, 9-11), проводилися заняття з експлуатації та технічного сервісу техніки в АПК; ремонту машин і обладнання; електроприводу і автоматизації; надійність технологічних систем тощо.

Викладачі таких дисциплін, як: монтаж і технічне обслуговування машин для переробки сільськогосподарської продукції; проєктування технологічних процесів технічного сервісу; гідравліка; електричне освітлення; технологія електромонтажних робіт тощо за власною методикою відзняли досліди, експерименти, методики виконання робіт тощо. Самостійно, у кооперації з іншими викладачами та завідувачими навчальних лабораторій були зроблені універсальні відео з ходом проведення експериментів (така робота продовжується до теперішнього часу).

Трансляція лабораторних робіт наживо з початку відновлення занять (березень 2022р) в умовах МНАУ була практично неможлива: технічна сторона питання, відсутність необхідної кількості кваліфікованих спеціалістів (віддалені умови праці) тощо. Але за допомогою технологій віддаленого доступу, інтерактивності вдалося залучити здобувачів освіти до розв'язання експериментальних проблем та наукових досліджень (Batsurovska, 2021, 206-213).

Водночас у освітньо-професійних програмах таких спеціальностей, як 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», 208 «Агроінженерія» інженерно-енергетичного факультету МНАУ є дисципліни під час вивчення яких умови не дозволяють проводити досліди в домашніх умовах (електродинаміка, електричний струм, електричні явища тощо). Перегляд відео контенту студентами не ефективний, а навчальний матеріал потребує саме власноручної практичної діяльності.

В таких умовах викладачами навчальних дисциплін застосовувалися допоміжні інструменти, зокрема, віртуальні стимулятори (Uchitel, 2020, 233-246). Студенти змогли проєктувати 3D-об'єкти, досліджувати закони електродинаміки, складати й проводити експерименти, виконувати наукові дослідження та використовувати їх у своїх роботах на Всеукраїнських та Міжнародних студентських конкурсах наукових робіт, при написанні випускних дипломних робіт бакалаврів/магістрів.

Минув час, збройні сили України відтіснили ворога за кордони Миколаївської області, обстановка у місті стабілізувалася. У межах академічної автономії ректорат Миколаївського національного аграрного університету, враховуючи побажання здобувачів вищої освіти, що залишилися у місті Миколаїв та області, з січня 2023 року запровадили навчання у змішаній формі (офлайн та онлайн) та продумав алгоритм щодо організації освітнього процесу.

Зауважимо, форма організації освітнього процесу була узгоджена з військово-цивільною адміністрацією та залежала від безпекової ситуації у місті. Рішення приймалося за участю батьків здобувачів вищої освіти.

Змішана форма навчання поєднує очний і дистанційний режими, до якого приєдналася молодь не тільки з міста Миколаїв, а і з Миколаївський, Херсонській та Кіровоградської областей. Частина здобувачів навчалася очно (значно менша частина), інша (більша) – дистанційно в синхронному режимі. Очну форму навчання обрали студенти з окупованих територій Херсонській області та міст/населених пунктів які ще попадали у зону артобстрілів та активних бойових дій, також молодь міста Миколаєва, яка не сприймала дистанційну форму навчання. Однією з головних умов такого навчання була можливість для здобувачів змінюватися впродовж семестру в залежності від безпекової ситуації форму організації освітнього процесу – головне безпека для здоров'я та життя молоді.

Було значно поліпшено матеріально-технічну базу освітнього процесу: всі аудиторії у навчальних корпусах були обладнанні відеокамерами, ноутбуками, переносними мультимедіа установками (там де не було стаціонарних); забезпечено глобальною

супутниковою системою Starlink компанії SpaceX для забезпечення високошвидкісного широкополосного супутникового доступу в Інтернеті в місцях, де він був ненадійним.

Однак, незважаючи на те, що дистанційне навчання у синхронному режимі в умовах МНАУ на період січень – липень 2023 р. дало свій позитивний результат, були і проблемні аспекти. Наприклад, близько половини здобувачів, не мали власного комп'ютера або змушені ділити його з іншими членами сім'ї (евакуація в інші місця, втрата майна при окупації тощо). Тут доречні були смартфони, на той час це достатньо ефективний засіб для синхронного навчання. Основним викликом для учасників освітнього процесу стали проблеми з електропостачанням, повітряні тривоги, відсутність або слабкий інтернет.

Але минув час, виклики, які стали перепоною для отримання освіти молоддю долалися: керівництвом університету були придбані генератори, виправлені недоліки у доступі до інтернету в окремих аудиторіях, завдяки програмам допомоги міжнародних організацій молодь отримала ноутбуки та інші пристрої для здобуття знань (таких на 01.09.2023р було 23% з тих хто приступив до навчання – данні опросу студентів студентського самоврядування) тощо.

Враховуючи бажання молоді та їх батьків (данні анкетування) вчитися в аудиторному форматі, керуючись рекомендаціями МОН України від 11.07.2023р. № 1/10142-23, вимогами щодо організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, наявністю достатньої кількості місць в укриттях для учасників освітнього процесу рішенням Миколаївської обласної військової адміністрації та ректорату МНАУ з 1 вересня 2023 року освітня діяльність у 2023/2024 навчальному році для здобувачів вищої освіти денної форми навчання запроваджена у МНАУ в аудиторному форматі (офлайн) згідно графіком освітнього процесу та затвердженим розкладом занять.

Слід зауважити, ректорат і професорсько-викладацький склад не тільки проінформовані про персональну відповідальність за організацію безпечних умов для здобувачів, але і провели відповідні заходи з посилення безпеки. До них відносять: перевірку приміщень та території закладу на наявність вибухонебезпечних предметів; готовність систем оповіщення; шляхів евакуації (Курепін, 2023, 233-235).

Окрім того у кожному корпусі були обладнані укриття, створені запаси води та медикаментів, підключені мережі Wi-Fi у приміщеннях укриттів для проведення занять. Для всіх учасників освітнього процесу були проведені тренування щодо дій у разі повітряної тривоги та інших надзвичайних ситуацій при яких потрібна евакуація з приміщень освітньої установи. У разі включення сигналу «Повітряна тривога» передбачено безумовне переривання освітнього процесу, після оголошення тривоги усі учасники освітнього процесу слідкують до приміщень укриттів та перебувають в них до завершення тривоги.

Отже, умови воєнного стану ні в якому разі не повинні бути умовами припинення занять. Миколаївський національний аграрний університет зміг стати для молоді осередком здобуття знань незважаючи на мінливі умови воєнного стану. А запровадження у 2023/2024 навчальному році аудиторного формату (офлайн) надасть змогу здобувачам освіти отримати ще і психологічну підтримку. Надзвичайно важливо запровадити комфортний і безпечний освітній процес, як для студентів, так і для викладачів, гнучко підходити до організації роботи. Варто оптимізувати навчання, використовуючи групові, колективні форми роботи та робити акцент на дискусійних, партнерських формах актуалізації знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Batsurovska, I.V., & Dotsenko, N.A. (2022). Formation of professional competencies in the study of biophysics in Bachelor students of technological specialities in the context of distance learning // Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology", 8(4), 59-65. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13444>
2. Batsurovska I., Dotsenko N., Gorbenko O., Kim N. (2021) The Technology of Competencies Acquisition by Bachelors in Higher Education Institutions in the Conditions of the Digital Media Communication Environment. Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Vol. 557. P. 206-213. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13457>

3. Іваненко В. С. Забезпечення формування знань здобувачів вищої освіти при вивченні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Охорона праці». *Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - Earth Day*, (с. 9-11.), 22 квітня 2022 року, м. Миколаїв, Україна: МНАУ. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11312>.
4. Іваненко В. С. Інтеграція молоді в системі освіти держав ЄС в умовах військової агресії проти України. *Інтеграція вищої юридичної освіти України з європейським освітнім простором – виклики внутрішньої безпеки під час воєнного стану : матеріали з Міжнародної науково-практичної конференції*, (с. 80-82), 15 лютого 2023 р., Ломжа-Харків, Польща-Україна: MANS w Łomży. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12946>.
5. Piona Batsurovska & Viacheslav Kurepin (2023). The Impact of the War in Ukraine on the Study Results at an Agricultural University. Tréma, 60. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15314>
6. Курепін В. М. Захист при впровадженні освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу : зб. матеріалів міжнародного форуму*, (с. 233-235), 16 лютого 2023 р., м. Київ, Україна: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12975>.
7. Kurepin V. Implementation of distance education in inappropriate conditions at Mykolaiv National Agrarian University // Information technologies and management in higher education and sciences. Vol. 2. : conference proceedings of international scientific conference., Fergana, the Republic of Uzbekistan, November 28, 2022. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 183-187. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12699>.
8. Uchitel, A. D., Batsurovska, I. V., Dotsenko, N. A., Gorbenko, O. A., & Kim, N. I. (2020). Implementation of future agricultural engineers' training technology in the informational and educational environment. Paper presented at the CEUR Workshop Proceedings, , 2879 233-246. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13428>.

Курило В. А.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація: розглянуто питання щодо необхідності формування інфомедійної грамотності майбутніх фахівців в умовах воєнного стану.

Ключові слова: *інфомедійна грамотність, якісна інформація, інформаційне середовище*

Annotation: the issue of the necessity of forming infomedia literacy of future specialists in the conditions of martial law was considered

Keywords: *infomedia literacy, quality information, information environment*

Поняття «інфомедійна грамотність» з'явилося зовсім нещодавно, але саме воно акумулювало цілу низку компетентностей, конче необхідних для сучасної людини в добу «інформаційного шаленства». Створення в освітньому процесі можливостей для студентської молоді здобути навички критичного сприйняття інформації, усвідомлення цінності високоякісної і достовірної інформації в контексті вивчення фахових дисциплін, у нашому випадку іноземної мови, є важливим завданням вищої школи. [1].